

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (XVII – XVIII СТ.)»

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII – XVIII ст.)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.020303 Філологія (англійська мова та література)* Спеціалізація: польська мова, Філологія (англійська, російська мова та література)*, 6.020303 Філологія (російська, українська мова та література)*, 6.020303 Філологія (російська, англійська мова та література)*, 6.020303 Філологія (англійська, німецька мова та література)*, 6.020303 Філологія (німецька, англійська мова та література)*, 6.020303 Філологія (іспанська, англійська мова та література)*, 6.020303 Філологія (французька, англійська мова та література)*, 6.020303 Філологія (англійська мова та література)* Спеціалізація: турецька мова.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розвиток європейського літературного процесу XVII - XVIII ст., діяльність найвидатніших письменників періоду, який ознаменований визріванням і проведенням перших буржуазних революцій; естетична цінність, неповторна своєрідність літературних пам'яток доби, а також такий аспект, як значення досягнень літератури класицизму, бароко, основних художніх напрямів Просвітництва для подальшого духовно-інтелектуального розвитку людства.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII – XVIII ст.)» пов'язане з:

- історією Стародавнього світу, середніх віків та Відродження: знання основних історичних подій зазначеного часового проміжку; етапів соціально-економічного, політичного розвитку суспільства доби Ренесансу, XVII - XVIII ст.;
- культурологією: знання характерних рис культури Давньої Греції та Давнього Риму, західноєвропейського середньовіччя та Ренесансу; основних етапів та тенденцій культурного розвитку ренесансного західноєвропейського суспільства, суспільства XVII - XVIII ст.; знання способів життєдіяльності, досягнень у науці й мистецтві, історії писемності, особливостей світосприйняття;
- естетикою: знання категорій, змісту й форми художнього твору, видів мистецтва;
- логікою: знання провідних категорій мислення у добу бароко й класицизму, Просвітництва;
- філософією: знання форм свідомості, особливостей світосприйняття ренесансної людини, особистості барокової доби, епохи Просвітництва; загальної характеристики положень провідних філософських шкіл, основних етапів еволюції філософської думки у вказаний період;
- вступом до літературознавства: поняття про роди, жанри, композицію, конфлікт, систему образів, художні засоби тощо;
- релігієзнавством: знання витоків та основ найдавніших релігійних вірувань давніх греків та римлян, пантеону їх богів; знання витоків християнства, його провідних постулатів, відомості про створення Біблії, її структуру; зміст, знання історії розколу церкви на східну та західну, про появу протестантизму, релігійні війни і т. ін.;
- історією театру: знання витоків і розвитку трагедії та комедії; розвитку драматургічних жанрів у Європі XVII - XVIII ст.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Історія зарубіжної літератури XVII ст.
2. Історія зарубіжної літератури XVIII ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII – XVIII ст.)» є: сформувати у студентів систему знань про літературу Західної Європи XVII - XVIII ст., про її своєрідність, умови формування та розвитку; забезпечити розуміння місця цієї літератури в світовому культурному процесі, значення її на сучасному етапі розвитку суспільства; підготувати студентів до одного з аспектів їх майбутньої професійної діяльності (викладання в школі світової літератури).

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія зарубіжної літератури (XVII – XVIII ст.)» є:

- дати уявлення про специфіку зарубіжної літератури XVII - XVIII ст.; сформувати уявлення про історико-культурний контекст її виникнення, загальні закономірності розвитку, етапи;
- сприяти усвідомленню своєрідності ренесансного, барокового, класицистичного й просвітительського світовідчуття;
- дати уявлення про тенденції жанрового розвитку барокової, класицистичної літератур, літератури доби Просвітництва як особливих художніх систем;
- простежити спадкоємні зв'язки, проблеми традицій і новаторства як провідні проблеми навчального курсу;
- окреслити коло конфліктів і художніх персонажів, що складають арсенал “вічних”, або “традиційних” тем та образів;
- репрезентувати необхідну інформацію, яка потрібна для розуміння сутності історико-культурних процесів і формування естетичного чуття;
- навчити основам аналізу творів письменників указаних періодів, дати необхідну підготовку до проведення занять у загальноосвітній школі з вивчення їхнього життя і творчості;
- оволодіти навичками літературознавчого аналізу на різних рівнях (проблемно-тематичному, структурно-композиційному та ін.);
- сформувати навички роботи із дослідницькою літературою, навчальними посібниками, словниками-довідниками;
- забезпечити читання та текстуальний аналіз класичних творів вказаного періоду як складової частини сучасної культури;
- дати уявлення про переклади рідною мовою творів XVII - XVIII ст.;
- сприяти розширенню культурного тезаурусу студентів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- розвиток європейського літературного процесу XVII - XVIII ст. в культурному контексті епохи на синхронічному та діахронічному рівнях;
- національну специфіку кожної із літератур зазначеної доби, міжлітературних зв'язків;
- жанрові форми, співвідносити типологічно схожі явища літератур указаних періодів між собою;
- біографічні відомості про письменників епохи, яка вивчається;
- термінологічно точний зміст літературознавчих понять, їх коректне застосування;

вміти:

- аналізувати літературний текст у єдності форми та змісту, проводити порівняльний аналіз творів;
- дати розгорнуту, логічно побудовану відповідь, яка демонструє ерудицію і глибокі знання студента, відповідає вимогам культури мови.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Історія зарубіжної літератури XVII ст.

Тема 1. Вступ. XVII ст. як самостійна культурна доба.

Мета й завдання курсу. Література XVII - XVIII ст. - важливий етап у культурному й літературному розвитку Європи. Сталі й перехідні етапи європейського літературного розвитку. Періодизація курсу історії зарубіжної літератури XVII - XVIII ст. Традиції Відродження в європейській культурі XVII ст. Ідеї пізнього Ренесансу в творчості М. Монтеня, В. Шекспіра й М. Сервантеса та нові світоглядно-естетичні тенденції доби. Зміна ренесансних світоглядних цінностей новим світовідчуттям. Оформлення європейської науки в XVII ст. як офіційного інституту. Підтвердження ренесансних уявлень вченими нової доби. Нові форми гуманізму, його спрямованість і сфери застосування в XVII ст. Основні напрямки (художньо-естетичні системи) в розвитку європейської літератури XVII ст. як результат осмислення підсумків ідейної та художньої еволюції Ренесансу. Труднощі атрибуції творчості письменників перехідної доби від Ренесансу до бароко й класицизму. Проблема ренесансного реалізму й «низове» бароко.

Тема 2. Бароко - напрям і стиль у літературі та мистецтві європейських країн кінця XVI - початку XVIII ст.

Складність і внутрішня суперечність бароко. Риси ренесансної та барокової культури в бароко. Естетичні принципи бароко. Ідейно-тематичний склад літератури бароко. Масштабність проблем та образної системи барокових творів. «Фрагментарність» форми, інтелектуалізм, витонченість мови письменників бароко. Бароко в живописі й архітектурі. Представники бароко в європейській культурі. Д. Чижевський про бароко.

Тема 3. Література Іспанії XVII ст.

Суспільно-політична й культурна ситуація в Іспанії кінця XVI - першої половини XVII ст. Переосмислення основних принципів ренесансного світобачення в іспанському мистецтві XVII ст. Дві стильові тенденції в іспанському бароко – культизм/культеранізм/гонгоризм і концептизм. Естетичні принципи культизму й концептизму. «Темний» стиль культистів і «трудний» стиль концептистів. Поезія Луїса де Гонгори. Вихідні тези творчості митця. Сонети Гонгори. «Поеми усамітнення». Смісл назви твору та особливості поетичної мови.

Тема 4. Драматургія П. Кальдерона.

Творча спадщина Кальдерона. Релігійно-філософські уявлення митця. Особливості драматургічної манери Кальдерона: пропорційність усіх частин п'єси, чітка, продумана композиція, концентрація драматичної дії навколо обмеженої кількості персонажів, експресивна мова творів, логізація характерів персонажів тощо. Теми кохання й дворянської честі в театрі Кальдерона. «Життя – це сон» Кальдерона як утілення релігійно-філософських та художньо-естетичних засад бароко. Джерела сюжету. Своєрідність вибору місця дії твору. Роль алегорії та філософської абстракції в творі. Мова персонажів. Смісл назви п'єси. Українські та російські переклади творів Гонгори й Кальдерона.

Тема 5. Класицизм - напрям і стиль у літературі й мистецтві Європи.

Витоки естетичної теорії класицизму. Класицизм і раціоналістична філософія, естетична теорія класицизму. Суспільно-політична й культурна ситуація у Франції XVII ст. Класицизм як провідний літературний напрям у французькій літературі доби. Історико-

політичні, філософсько-естетичні передумови виникнення й подальшого розвитку класицизму у Франції. Трактат Н. Буало «Мистецтво поетичне».

Тема 6. Жанр високої трагедії у літературі французького класицизму.

Загальноєвропейське значення теорії та практики французького класицизму. Основні періоди в історії французького класицизму. Трагедії П. Корнеля “Сід”, “Горацій”, “Цінна”, “Поліевкт-мученик”. Ідейно-тематичний склад трагедій Корнеля. Засоби створення характерів героїв. Творчість Ж. Расіна. Трагедії “Андромаха”, “Британік”, “Федра”, “Іфігенія в Авліді”. Синтез політичної і морально-психологічної проблематики в трагедіях Расіна. Драматичні конфлікти театру Расіна. Відмінність героїв Корнеля від героїв Расіна.

Тема 7. Творчість Мольєра.

Філософсько-естетичні засади творчості Мольєра. Творча інтерпретація традицій попередніх епох (драматургів античності, середньовіччя, ренесансної доби) у Мольєра. Творчість Мольєра й закони класицизму. Проблематика творів драматурга.

Тема 8. Комедія Мольєра «Міщанин-шляхтич». Сюжетно-композиційні особливості твору. Специфіка мольєрівських діалогів. Фарсовий елемент у “Міщанині...”. Сутність комічного в п’єсі. Образ пана Журдена. Мольєр на українській та російській сценах. Переклади французьких письменників XVII ст. українською та російською мовами.

Тема 9. Англійська література XVII ст.

Загальна характеристика соціально-політичної та культурної ситуації в Англії XVII ст. Ренесансні традиції в англійській літературі першої чверті XVII ст. Творчість Б. Джонсона та її роль у становленні англійської класицистичної естетики. “Метафізична школа” в англійській поезії першої половини століття. Творчість Д. Мільтона.

Змістовий модуль 2.

Історія зарубіжної літератури XVIII ст.

Тема 10. Просвітництво – інтелектуальний рух у Західній Європі XVIII ст.

Просвітництво як епоха в історії світової культури XVIII ст. Система цінностей доби, основні ідеї (розум, щастя, терпимість, свобода, рівність, братерство тощо). Історична своєрідність просвітительського руху в різних країнах світу (Франція, Північна Європа, Росія, Піренейський півострів, Італія, Німеччина, Англія, США). Етапи розвитку просвітницького руху. Основні положення просвітницької естетики. Проблемно-тематичний зміст, жанрово-стильова своєрідність літератури Просвітництва. Течії у літературі XVIII ст. Політична та філософська тема. Проблема позитивного героя. Філософські роман і повість як головні жанри просвітительської літератури. Жанр драми й драматургічна реформа (Д. Дідро, Г. Лессінг, О. Бомарше).

Тема 11. Творчість Д. Дефо.

Загальна характеристика суспільно-політичної ситуації в Англії XVIII ст. Роман Данієля Дефо “Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо...”. Місце роману в світовій пригодницькій літературі. Проблема прототипу образу головного героя роману Дефо. Міфологізм роману. Робінзон як образ людини епохи Просвітництва. Історія Робінзона як спроба Дефо представити історію людства як результат безперервного накопичування результатів творчої праці й ініціатив людського розуму. Художня функція точного, детального, документального опису побуту в романі. Друга й третя частини “робінзонади” Дефо. Ж.-Ж. Руссо про твір Дефо. Жанрова й стильова своєрідність роману Дефо “Молль

Флендерс...”. Тема протистояння сильної, вольової особистості й ворожого середовища в інших романах письменника (“Щаслива куртизанка, або Роксана”, “Історія полковника Джека” тощо).

Тема 12. Англійський роман XVIII ст.

“Мандри Гуллівера...” Д. Свіфта. Сатиричне, памфлетно-алегоричне зображення соціальної дійсності в творі. Специфіка й функції “гумору відносності” в “Мандрах Гуллівера...”. Тема науки в романі. Авторська концепція розвитку людського суспільства. Гуїнґми й теорія “природної людини”. Гротеск і фантастика в романі та їхні функції. Романи С. Річардсона та їхнє місце в розвитку оповідної прози. Перехід від подієвості оповіді до детального висвітлення душевного життя героїв в творах письменника.

Г. Філдінґ як творець англійського реалістичного роману XVIII ст. Роман “Історія Тома Джонса, знайди”. Традиції шахрайської оповіді й роман Філдінґа. Антитетичне розташування персонажів у творі. Позитивний герой Філдінґа. Особливості сюжетного розвитку. Авторська присутність у творі. Сентименталізм як художній напрям у європейській літературі XVIII ст. Антираціоналістичність - одна з провідних тенденцій романів “Життя й думки Трістрама Шенді” та “Сентиментальна подорож...” Лоренса Стерна. Протиставлення почуттів розуму й світу духовного світові матеріальному. Віддзеркалення цього в манері оповіді й стилі письменника, у виборі ним художніх засобів. Українські та російські переклади творів англійських письменників XVIII ст.

Тема 13. Французька література XVIII ст.

Основний зміст суспільно-політичного й культурного життя Франції XVIII ст. Етапи французького Просвітництва. Монтеск’є й Вольтер як натхненники просвітительського руху на першому етапі його розвитку. Діяльність “енциклопедистів” як початок нового етапу в історії французького Просвітництва. Специфічні особливості розвитку французької літератури доби Просвітництва. Монтеск’є – один із зачинателів французького Просвітництва. “Персидські листи” й жанр просвітницького роману. Проза Дідро. Використання письменником епістолярної форми оповіді й філософського діалогу. Жан-Жак Руссо як основоположник французького сентименталізму. “Сповідь” Руссо – історія формування особистості в умовах передреволюційної Франції. “Сповідь” і мемуарний жанр у світовій літературі. “Нова Елоїза” і жанр сентиментального роману.

Тема 14. Творчість Вольтера.

Літературна діяльність Вольтера. Особливості його суспільно-політичних та філософських позицій. Вольтер і канони класицизму. Англія в житті й творчості Вольтера. Теорія просвітницького абсолютизму. Традиції англійської літератури в творчому сприйнятті Вольтера. Трагедії “Брут”, “Заїра”, “Магомет”. Вольтер як епічний поет. Поеми “Генріада” й “Орлеанська дівка”. Філософські повісті Вольтера (“Задіг”, “Мікромегас”, “Кандід”, “Простак” та ін.). Художні прийоми у філософській прозі Вольтера: оригінальність у побудові сюжету, елемент фантастичного, алегорія, гротеск, особливості характерів. Мова філософських повістей. Вольтер як науковець. Інтерес Вольтера до російської та української історії. Праці Вольтера “Історія Карла XII” та “Історія Росії за царювання Петра Великого”. Вольтер в ідейному житті Європи. Творчість французьких письменників доби Просвітництва українською мовою.

Тема 15. Просвітництво в Німеччині.

Суспільно-політична ситуація в Німеччині XVIII ст. Г.Е. Лессінґ та ідеологія французького Просвітництва. Лессінґ як теоретик мистецтва. Ідейно-художня своєрідність творів “Мінна фон Барнхельм”, “Емілія Галотті”, “Натан Мудрий”. Гете про Лессінґа. “Буря й натиск”. Суспільно-політичний і культурницький бунт штюрмерів. Культ “бурхливого генія”, індивідуалізм як підґрунтя штюрмерської практики. Впливи на діячів

“бурі й натиску” з боку англійської та французької літератури XVIII ст. Штюрмери й класицизм. Лірика Гете штюрмерського періоду. Шекспірівська традиція й “Гец фон Берліхінген” Гете. Штюрмерські риси в творі. “Страждання юного Вертера” й німецький сентименталізм. Перегляд захоплень періоду “бурі й натиску”. Програма “веймарського класицизму”. Рух “бурі й натиску” й рання творчість Шіллера. Історичні праці Шіллера. Естетичні трактати. Шіллер і Гете. Філософські вірші й балади.

Тема 16. “Фауст” Й.-В. Гете як підсумок просвітницької думки XVIII ст. та провісник проблематики XIX ст.

Творча історія. Джерела сюжетної канви. Сюжетно-композиційні особливості твору. “Пролог на небі” й зав’язка конфлікту. Шлях шукань Фауста. Мефістофель і діалектика пізнання. Фауст і Маргарита. Друга частина твору. Фауст та ідея творчої активності. Фауст і античний культ краси. Фауст та ідея ідеального суспільства. Фауст і Мефістофель як єдність протилежностей у філософській символіці твору. Позитивне начало в скептичному критицизмі Мефістофеля. Філософська алегорія у “Фаусті”. Гете й романтизм. Античні й середньовічні ремінісценції у творі. Проблема жанрової своєрідності “Фауста”. Переклади українською та російською мовами.

Тема 17. Російська література доби Просвітництва.

Характерні особливості економічних та соціально-політичних відносин у Росії XVIII ст. Зв’язок російської літератури з фольклором і попередньою вітчизняною літературною традицією. Засвоєння досягнень світової культури. Періодизація літературного процесу. Підсилена увага до виховних функцій літератури. Формування й розвиток літературних напрямків (класицизму, сентименталізму, передромантизму). Динамізм і складність літературного процесу: співіснування й взаємодія різних методів та стилів, їхній прояв у творчості М. Ломоносова, Д. Фонвізіна, Г. Державіна, М. Карамзіна, О. Радищева та ін. Розробка художньої форми, віршування й літературної мови. Становлення й еволюція нових літературних жанрів.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Андреев Л.Г., Козлова Н.П., Косиков Г.К. История французской литературы. – М., 1987.
2. Артамонов С. История зарубежной литературы XVII - XVIII вв. – М., 1988.
3. Артамонов С., Гражданская З. История зарубежной литературы XVIII века. – М., 1956.
4. Артамонов С., Гражданская З., Самарин Р. История зарубежной литературы XVII - XVIII вв. – М., 1967.
5. Артамонов С., Самарин Р. История зарубежной литературы XVII века. – М., 1963.
6. Бахмутский В. и др. История зарубежной литературы XVIII века. – М., 1967.
7. Век Просвещения: Исторический словарь. – М., 2003.
8. Жирмунская Н.А. От барокко к романтизму: Статьи о французской и немецкой литературе. – СПб., 2001.
9. Жирмунский В. Очерки по истории классической немецкой литературы. – М., 1972.
10. Зарубежная литература. XVII - XVIII вв.: Хрестоматия. – М., 1982.
11. Идеи гуманизма в литературах Востока. – М., 1967.
12. История всемирной литературы: В 9 т. – М., 1983.
13. История зарубежной литературы XVII века. – М., 1999.
14. История русской литературы XI - XIX веков: Учеб. пособие для студентов: В 2 ч. – М., 2000. – Ч. I.

15. Кирилук З.В. Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко. Класицизм: Методичний посібник для вчителя. – Тернопіль, 2002.
16. Конрад Н.И. Запад и Восток. – М., 1972.
17. Литературные манифесты западноевропейских классицистов. – М., 1980.
18. Лихачев Д. Развитие русской литературы X - XVII веков: Эпохи и стили. – М., 1973.
19. Неустроев В.П. Немецкая литература эпохи Просвещения. – М., 1998.
20. Ніколенко О. Бароко. Класицизм. Просвітництво: Література XVII - XVIII ст.: Посібник для вчителя. – Харків, 2003.
21. Плавский З.И. Испанская литература XVII – середины XIX века. – М., 1978.
22. Проблемы Просвещения в мировой литературе. – М., 1970.
23. Пуришев Б. Очерки немецкой литературы. XV - XVII вв. – М., 1985.
24. Русский и западноевропейский классицизм. Проза. – М., 1982.
25. Русский классицизм второй половины XVIII - начала XIX века. – М., 1994.
26. Самарин Р. Зарубежная литература. – М., 1987.
27. XVII век в мировом литературном развитии. – М., 1969.
28. Тураев С. Введение в западноевропейскую литературу. – М., 1962.
29. Федоров В. Литературные направления в русской литературе XVIII века. – М., 1979.
30. Яхонтова М.А. Очерки по истории французской литературы. – М., 1998.

Додаткова література

1. Азаркин Н. Монтескьё: французский мыслитель, юрист. – М., 1988.
2. Акимова А. Вольтер. – М., 1970.
3. Аникст А. Творческий путь Гёте. – М., 1986.
4. Аникст А. «Фауст» Гете. Литературный комментарий. – М., 1979.
5. Артамонов С. Бомарше. Очерк жизни и творчества. – М., 1980.
6. Артамонов С. Вольтер и его век. – М., 1980.
7. Балашов Н.И. Испанская классическая драма в сравнительно-литературном и текстологическом аспектах. – М., 1975.
8. Белоусов Р. Тайны великих книг: неизвестная жизнь знаменитых литературных героев. – М., 2004.
9. Борецький М.І. Класицизм і його різновиди // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 12.
10. Волков И. «Фауст» Гёте и проблема художественного метода. – М., 1970.
11. Голенищев-Кутузов И.Н. Литература Испании и Италии эпохи барокко // Голенищев-Кутузов И.Н. Романские литературы: Статьи и исследования. – М., 1975.
12. Грандель Ф. Бомарше. – М., 1985.
13. Елистратова А. Английский роман эпохи Просвещения. – М., 1966.
14. Еремин И. Литература Древней Руси: Этюды и характеристики. – М., 1987.
15. Зарубежная литература. XVII - XVIII вв.: Хрестоматия. – М., 1982.
16. Кагарлицкий Ю. Шекспир и Вольтер. – М., 1980.
17. Кусков В.В. История древнерусской литературы. – М., 1989.
18. Москвичева Г. Русский классицизм. – М., 1978.
19. Наливайко Д. Бароко і драма Кальдерона “Життя – це сон” // Тема: Из літератури бароко. Кальдерон. “Життя – це сон”. – 2000. – № 1.
20. Проблемы Просвещения в мировой литературе. – М., 1970.
21. Смирнов А. Литературная теория русского классицизма. – М., 1981.
22. Томашевский Н. О «золотом веке» испанской драмы // Традиция и новизна. – М., 1981.
23. Урнов Д. Робинзон и Гулливер. – М., 1972.
24. Шалагінов Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість. – Харків: Ранок, 2003.

INTERNET – ресурси (Основні Web-сторінки в INTERNET)

1. <http://natapa.org/biblio/programs/history-posobije>
2. <http://www.inolit.ru/17-013-00.html>
3. Михальская Н.П., Аникин Г.В.: История английской литературы //http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/mihalskaya-anikin-angliya/jonathan-swift.htm
4. <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/articles/bagno-don-zhuan>.
5. <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/lukov-franciya/moler-zhan-batist.htm>
6. <http://svr-lit.niv.ru/svr-lit/articles/balashov-tirso.htm>
7. <http://feb-web.ru/feb/ivl/default.asp?feb/ivl/vl4/vl4.html>
8. <http://feb-web.ru/feb/ivl/vl5/vl5-1192.htm>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен, залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – самостійна робота, індивідуальна співбесіда, реферат, залік, комплекти завдань для семінарських занять, контрольних (у т.ч. тестових) робіт.